ЩОДО ПОТРЕБ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗЕД НА ЗАМІНУ ПОНЯТТЯ АДАПТАЦІЇ ВІДПОВІДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

В.В. Чайковська
доцент кафедри адміністративного та господарського права ОНУ ім. І.І. Мечникова, кандидат юридичних наук, доцент

В сучасному науково-правовому просторі зустрічаються різноспрямовані заклики до модернізації чи адаптації законодавства України до вимог та правил ЄС. Попри саму складність оцінки кожної із відповідних пропозицій, тут проявляється й важливий термінологічний аспект, на якому варто зупинитися, аби чітко зорієнтуватися у спрямованості відповідної державної регулюючої дії.

Адаптацію правового режиму зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) до правової системи ЄС можна розглядати *як стан (результат) відповідності національного законодавства*, що регулює відповідні зовнішньоекономічні відносини, правовій системі ЄС. У такому розумінні адаптація національного законодавства у сфері ЗЕД до правової системи ЄС може свідчити про виконання відповідного обов'язку державою, що існує на підставі зобов'язання за міжнародними договорами.

Співвідношення поняття «модернізація правового режиму ЗЕД» та «адаптація правового режиму ЗЕД» не є однозначним.

У словниках «модернізація» визначається наступним чином: «модернизація (франц. modernization, від moderne – новітній, сучасний) – це вдосконалення, покращення, оновлення, зміна чого-небудь, приведення його у відповідність з сучасними вимогами і нормами, показниками якості» [1, с. 402; 125, с. 534].

Останнім часом у науковій юридичній літературі активно застосовується поняття «модернізація законодавства», зміст якого, однак, у багатьох випадках не роз'яснюється.

Наприклад, К. О. Стадник у відповідній статті, присвяченій модернізації господарського законодавства України щодо економічної

концентрації, не надає визначення модернізації господарського законодавства, однак зазначає, що «головною сферою модернізації є система господарського законодавства щодо економічної концентрації, яка має здійснюватися в напрямах: адаптації національного законодавства до європейського; стимулювання інтеграційних процесів; удосконалення державного контролю; поліпшення якості продукції; розвитку техніко-технологічних систем; широкого запровадження інноваційних технологій; добросовісної торгівлі; стимулювання конкуренції та ін.» [2, с. 251]. Для наведеної позиції характерною рисою є розуміння адаптації національного законодавства до європейського як складової модернізації національного законодавства.

В свою чергу Л. І. Заїченко у відповідній праці зазначає, що одним із засобів модернізації фізкультурно-спортивного законодавства може слугувати кодифікація законодавчого регулювання фізкультурно-спортивних відносин [3, с. 180]. Наведена позиція підтверджує можливість розглядати систематизацію законодавства (різновидом якої є кодифікація) засобом (складовою) модернізації.

О. Р. Зельдіна у монографії, присвяченій спеціальним режимам господарювання, зазначає (з посиланням на положення проекту Концепції модернізації господарського законодавства на базі Господарського кодексу), що в основу процесу модернізації господарського законодавства повинно бути покладене наступне: 1) досягнення стабільності та несуперечливості господарського законодавства; 2) забезпечення оптимального співвідношення законів і підзаконних нормативних актів; 3) використання «пакетного принципу» підготовки нормативно-правових актів при одночасному зменшенні кількості відсилочних норм у самих нормативно-правових актах; 4) ***координація та зближення національного господарського законодавства України з господарським правом ЄС*** з урахуванням специфіки формування та розвитку економіки України; 5) більш послідовне і чітке приведення змісту Цивільного кодексу у відповідність з предметом регулювання, визначеному у ст. 1 ЦК, у зв'язку із цим усунення у ньому дублювання деяких норм ГК [4, с. 224]. Відповідно до наведеної позиції модернізація господарського законодавства розглядається як певний процес його удосконалення, що включає, однак не обмежується, й зближенням (адаптацією) національного законодавства з правом ЄС.

Наведені наукові позиції дозволяють дійти до висновку про те, що поняття «модернізація законодавства» є ширшим за поняття «адаптація законодавства до права ЄС» та включає у себе останнє.

Модернізація національного законодавства у сфері ЗЕД, окрім адаптації, видається також такою, що включає у себе: 1) систематизацію законодавства у формі кодифікації, консолідації чи інкорпорації; 2) усунення окремих недоліків та суперечностей між нормативно-правовими актами; 3) приєднання до міжнародних договорів (з урахуванням того, що згідно Рішення Конституційного Суду України по справі № 12-рп/98 від 9 липня 1998 р. терміном «законодавство» охоплюються й чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [5]); 4) внесення змін чи скасування окремих нормативно-правових актів з метою досягнення стабільності та несуперечливості законодавства у сфері ЗЕД.

Модернізація та/або адаптація законодавства у сфері ЗЕД може відбуватись на підставі відповідних міжнародних зобов'язань. Поняття «зобов'язання» тут використане не випадково, адже останнє не може вважатися «монополією» цивілістики: існують господарські, податкові, бюджетні, нарешті, міжнародні зобов'язання.

Аналіз положень УПС дозволяє стверджувати про існування непрямих зобов'язань щодо модернізації національного законодавства у сфері ЗЕД за відсутності необхідності саме адаптації до правової системи ЄС. Так, наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 10 УПС, сторони надають одна одній режим найбільшого сприяння у торгівлі згідно з пунктом 1 статті 1 ГАТТ. Ст. 10 УПС передбачає існування двохстороннього зобов'язання, що передбачає обов'язок як України, так і ЄС встановити один одному режим найбільшого сприяння у торгівлі. Зрозуміло, що виконання зазначеного зобов'язання є неможливим без модернізації відповідного законодавства кожним з суб'єктів УПС. Водночас, ч.1 ст. 10 УПС не передбачає саме адаптацію національного законодавства до правової системи ЄС, адже відповідна вимога у ст. 10 УПС відсутня.

У зв'язку з майже відсутністю конкретних прямих зобов'язань в УПС щодо адаптації національного законодавства до acquiscommunautaire ЄС, однак наявністю в України євроінтеграційної мети, слід звернути увагу на документ під назвою «План дій «Україна-Європейський Союз». Тут має бути згадана «Європейська

політика сусідства», що схвалена Радою з питань співробітництва між Україною та Європейським Союзом від 21 лютого 2005 р. (далі – План дій Україна – ЄС), а також ЗУ «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 21 листопада 2002 р. № 228-IV, ЗУ «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV. Вказані джерела є свого роду плановими документами щодо модернізації національного законодавства України та певною мірою конкретизують норми УПС.

Отже, на сучасному етапі впровадження законодавства ЄС у законодавство України більш точно говорити саме про модернізацію, а не про адаптацію законодавства.

Література

1. Большая Советская Энциклопедия (В 30 томах). Гл. ред. А.П. Прохоров. – Изд-е 3-е. – М.: «Советская Энциклопедия», 1974. – Т.16. – 616 с.
2. Стадник К.О. Модернізація господарського законодавства України щодо економічної концентрації в контексті євроінтеграції / К.О. Стадник // // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія : Економічна теорія та право. – 2013. – № 4. – С. 246-253.
3. Заїченко Л.І. Модернізація законодавства України у сфері фізкультури і спорту: господарсько-правові аспекти / Л.І. Заїченко // // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія : Економічна теорія та право. – 2013. – № 2. – С. 174-181.
4. Зельдина Е.Р. Специальный режим хозяйствования: теоретические вопросы и направления модернизации : Монография. – Донецк : ИЭПИ НАН Украины,ООО “Юго-Восток, Лтд”, 2007. – 327 с.
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну «законодавство») від 9 липня 1998 р. № 12-рп/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – №32. – Ст. 59.